

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО. АРХІВОЗНАВСТВО

УДК 093.25:069(477)

Цитування:

Тур О. М., Шабуніна В. В., Саранча В. І. Дигіталізація архівних фондів, музейних та бібліотечних колекцій як чинник збереження національної культурної спадщини України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 49–56.

Tur O., Shabunina V., Sarancha V. (2023). Digitalisation of Archive Funds, Museum and Library Collections as a Factor of the Preservation of the National Cultural Heritage of Ukraine. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 49–56 [in Ukrainian].

Тур Оксана Миколаївна,
доктор наук із соціальних комунікацій,
професор, професор кафедри гуманітарних наук,
культури і мистецтва
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
<https://orcid.org/0000-0002-8094-687X>
oktur@ukr.net

Шабуніна Вікторія Валентинівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних наук,
культури і мистецтва
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
<https://orcid.org/0000-0001-7957-3378>
shabuninaviktoria@gmail.com

Саранча Віктор Іванович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних наук,
культури і мистецтва
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
<https://orcid.org/0000-0001-9435-0615>
visar73@ukr.net

**ДИГІТАЛІЗАЦІЯ АРХІВНИХ ФОНДІВ, МУЗЕЙНИХ ТА БІБЛІОТЕЧНИХ КОЛЕКЦІЙ
ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ**

Мета статті – здійснити аналіз проблем захисту й порятунку об’єктів культури, зокрема визначити роль дигіталізації архівних фондів, музейних і бібліотечних колекцій як чинника збереження національної культурної спадщини. **Методологічну основу** дослідження становили загальнонаукові та спеціальні методи вивчення проблематики, використання яких дало змогу досягти поставленої мети. Сукупність застосованих методів уможливила окреслення проблем захисту й порятунку об’єктів культури, зокрема визначення в цьому ролі оцифровування архівних фондів, музейних та бібліотечних колекцій. Основним став принцип історизму, який передбачає розгляд будь-якого явища в його саморозвитку під впливом різноманітних факторів. Історико-системний метод спрямований на аналіз соціуму як цілості та трансформацій усередині нього, спричинених змінами в політичному, культурному й інформаційно-комунікаційному просторі. Кількісні методи були залучені для обробки результатів аналітичних досліджень, а також з метою діагностики досліджуваних явищ, зокрема для представлення оцифрованих колекцій у мережі та ранжування за метою оцифровування. **Наукова новизна** роботи полягає в розширенні уявлень про масштаби дигіталізації архівних фондів, музейних і бібліотечних колекцій, її роль у збереженні об’єктів культури. Завдяки проведеному дослідженню були

© Тур О. М., 2023

© Шабуніна В. В., 2023

© Саранча В. І., 2023

представлені проекти, наукові та науково-популярні заходи, метою яких стало обговорення проблем втрати, порятунку та захисту національної культурної спадщини України. Констатовано, що збереження культурних цінностей, передавання, промоція та розвиток культурної спадщини в Україні сьогодні є питаннями національної безпеки. **Висновки.** Проведене дослідження довело, що впровадження інформаційних технологій і масштабне оцифрування стають вкрай необхідними для сучасних архівів, бібліотек і музеїв, мають велику значущість і проводяться з метою забезпечення доступності, збереження та поширення знань і культурної спадщини.

Ключові слова: дигіталізація, архівний фонд, музейна та бібліотечна колекція, національна культурна спадщина.

Tur Oksana,

Doctor of Science in Social Communications, Professor,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Shabunina Viktoriia,

Candidate of Philology, Associate professor,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Sarancha Viktor,

Candidate of History, Associate Professor,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

DIGITALISATION OF ARCHIVE FUNDS, MUSEUM AND LIBRARY COLLECTIONS AS A FACTOR OF THE PRESERVATION OF THE NATIONAL CULTURAL HERITAGE OF UKRAINE

The purpose of the article is to analyse the problems of protection and rescue of cultural objects, in particular, to determine the role of digitisation of archival funds, museum and library collections as a factor of the preservation of national cultural heritage. The methodological basis of the research consists of general scientific and special methods of studying the problem, the use of which made it possible to achieve the goal. The applied methods made it possible to outline the problems of protection and rescue of cultural objects, in particular, to determine the role of digitisation of archival funds, museum and library collections. The principle of historicism, which involves considering any phenomenon in its self-development under the influence of various factors, became the main one. The historical-systemic method is aimed at the analysis of society as a whole and transformations within it, caused by changes in the political, cultural and informational and communication space. Quantitative methods were used to process the results of analytical studies, as well as to diagnose the studied phenomena, in particular, to present digitised collections in the network and rank them according to the purpose of digitisation. The scientific novelty of the work consists in the expansion of ideas about the scale of digitisation of archival funds, museum and library collections, its role in the preservation of cultural objects. Thanks to the research carried out by the authors, projects, scientific and popular scientific events are presented, the purpose of which was to discuss the problems of loss, rescue and protection of the national cultural heritage of Ukraine. The authors state that the problems of preservation of cultural values, transfer, promotion and development of cultural heritage in Ukraine are now issues of national security. Conclusions. The research have proved that the implementation of information technologies and large-scale digitization are becoming absolutely necessary for modern archives, libraries and museums, have great significance and are carried out in order to ensure accessibility, preservation and dissemination of knowledge and cultural heritage.

Keywords: digitisation, archival fund, museum and library collection, national cultural heritage.

Актуальність теми дослідження. День 24 лютого 2022 року став переломним не лише для кожного українця, а й для всього світу. Життя стало розмежовуватися уявною червоною лінією і називатися ДО і ПІСЛЯ. Попри всі вигадані та озвучені російською пропагандою наративи, очевидним є те, що головна мета війни – намір росії знищити Україну як суверенну державу, а

українців – як самобутню та вільну націю. Окупанти розуміють (і це розуміння для них не нове, витримане століттями), що культура України, особливо її культурна спадщина, має бути першочерговою мішенню і залишатися під ударом, доки не буде зруйнована вщент (рис. 1) [10].

Зіткнувшись із такою бідою, Україна мала орієнтуватися на світовий досвід, закладений у

нормах міжнародного права, зокрема на Гаазьку конвенцію про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року, Перший та Другий протоколи до неї (міжнародні угоди, у яких об'єднано правові норми щодо охорони культурної спадщини у світовому масштабі). Однак реалії війни засвідчують неефективність положень Гаазької конвенції, у яких ідеться про зобов'язання договірних сторін утримуватися від будь-яких

ворожих актів стосовно культурних цінностей, грабунку, незаконного привласнення їх, актів вандалізму щодо них тощо. Така ситуація дає змогу класифікувати дії росіян як злочини, накладає обов'язок як на Україну, так і на світове співтовариство докласти зусилля до розслідування кожного такого зафіксованого злочину та несення відповідальності за нього.

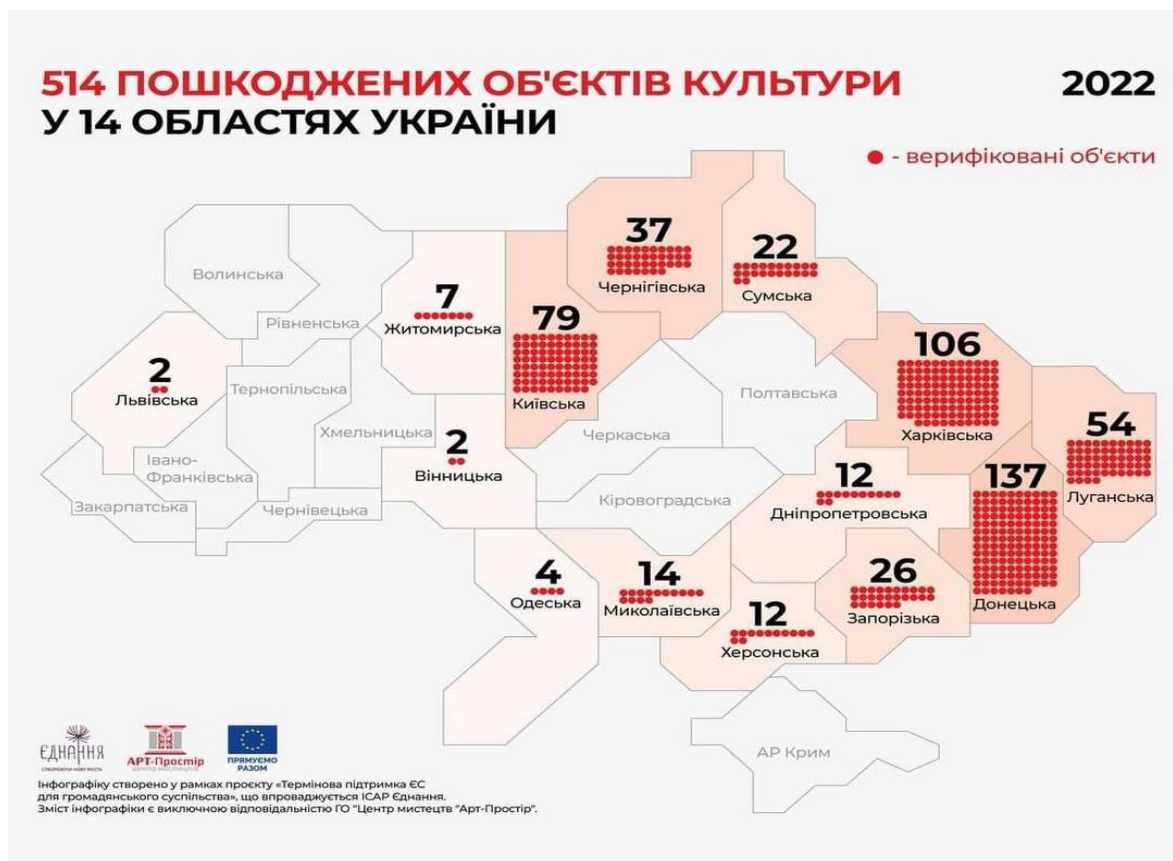

Рис. 1. Моніторинг стану об'єктів культури під час російсько-української війни (період 01.04.2022–31.12.2022)

Через російську агресію в Україні вже пошкоджено або зруйновано понад 1500 об'єктів культурної спадщини та культурної інфраструктури. З початком повномасштабної війни потреба в дигіталізації музейних, архівних і бібліотечних ресурсів України стала нагальною. Разом з обстрілами, пограбуваннями та руйнуваннями знищується облікова документація, яка містить інформацію про музейні та архівні цінності. У цьому контексті Україна закликає до посилення співпраці профільних органів, зокрема й міжнародних, для обміну інформацією, а також до виявлення незаконно вивезених культурних цінностей.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми збереження культурних цінностей, їх передавання, промоція та розвиток культурної спадщини в Україні сьогодні постають питаннями національної безпеки. Це допомагає утвердити

національну ідентичність і згуртованість громадян, а також сприяє побудові гармонійного суспільства. Історичний досвід, культурні традиції, мова й інші культурні аспекти визначають унікальність нації і стають основою для розвитку України в майбутньому. Культурна «прошивка» дійсно відіграє ключову роль у формуванні розуміння та цінностей, які визначають ідентичність країни та спроможність захищати їх.

Проблематика збереження культурних цінностей стала предметом обговорення на численних форумах (Міжнародний форум з безпеки культурної спадщини «Війна в Україні: битва за культуру» [9; 13]; «Культурна спадщина в умовах збройного конфлікту» [8], «Цифровізація у музичному мистецтві та освіті як вимога часу» [15]), конференціях («Порядок культурної спадщини під час надзвичайних ситуацій. Допомога

та міжнародна співпраця» [11], «Заклади культури на лінії вогню: руйнація та відбудова» [4]) під час численних дискусій («Діджиталізація спадщини Курбаса: виклики та здобутки» [3], «Коломийські музейники працюють над оцифруванням культурної спадщини» [6], «Лекція-розмова «Діджиталізація пам'яток» [8]) тощо.

Окреслена проблематика спонукала фахівців до досліджень, починаючи з 2014 року. Так, С. Кот, керівник Центру вивчення втрачених культурних цінностей «Інституту історії України НАН України», досліджував долю культурних цінностей Криму й Донбасу в умовах війни [6]. Нові виклики доби – роботи художника І. Айвазовського, вивезені із Феодосійської картинної галереї імені Айвазовського; повернення української колекції «скіфського золота», яка експонувалася в музеї А. Пірсона у 2014 р. – були студійовані в роботі В. Солошенко [12]. Захист культурних цінностей у випадках збройних конфліктів засобами міжнародного права досліджували І. Яковюк та Т. Анакіна [16].

Із перших днів повномасштабного вторгнення російських військ на територію України активісти культури почали шукати можливості для захисту й порятунку об'єктів культури. Так, 1 березня 2022 року регіональний представник Українського центру культурних досліджень і представник громадської організації «Центр мистецтв «АРТ-Простір»» Ігор Гармаш став співзасновником громадської ініціативи «Центр порятунку культурної спадщини», діяльність якої спрямована на залучення ресурсів для професійного захисту від наслідків надзвичайних ситуацій та підготовки до евакуації (переміщення) культурних цінностей і мистецьких колекцій закладів культури. Уже тоді було очевидно, що ворог свідомо й цілеспрямовано нищить культурну інфраструктуру України. 15 березня 2022 року відбувся круглий стіл за участі керівництва міжнародної організації ЮНЕСКО, керівників профільних підрозділів МКПП, Українського центру культурних досліджень та установ обласного рівня, які відповідають за імплементацію конвенції ЮНЕСКО з охорони нематеріальної культурної спадщини [14].

Червоною ниткою резолюцій та програмних документів проходить питання підсилення пильності міжнародних правоохоронних органів щодо розкрадання майна музеїв, культурної спадщини бібліотек, галерей, а також нагальної необхідності створення реєстрів колекцій, «списків спостереження» для нещодавно викрадених експонатів та артефактів, оцифрування архівних фондів, музейних і бібліотечних колекцій.

Мета дослідження – здійснити аналіз проблем захисту й порятунку об'єктів культури, зокрема визначити роль дигіталізації архівних

фондів, музейних і бібліотечних колекцій як чинника збереження національної культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. 10 березня 2022 року створено Штаб порятунку культурної спадщини України / Heritage Emergency Response Initiative. Штаб порятунку культурної спадщини України – це музейна оборонна ініціатива, мета якої – порятунок української культурної та історичної спадщини, що її цілеспрямовано намагаються знищити російські окупанти, а згодом – допомога в її післякризовому відновленні та координація дій між державними / муніципальними органами влади, музейними закладами, культурними інституціями, недержавним сектором і міжнародними організаціями в порятунку та відновленні культурної спадщини [14]. Важливим заходом, за ініціативи Штабу порятунку культурної спадщини та Національного музею Революції Гідності Maidan Museum у партнерстві з українськими й закордонними колегами, став Міжнародний форум з безпеки культурної спадщини «Війна в Україні: битва за культуру» (8–9 лютого 2023 р.), що був неформальним майданчиком для спілкування бійців культурного фронту, які висловлювалися щодо нагальної необхідності формування Національної доктрини із захисту культурної спадщини – стратегічного документа, що враховує й український та світовий досвід реагування на надзвичайні ситуації, і динаміку технологічного поступу, можливості й виклики глобалізації та глокалізації, наявну світову систему захисту та збереження культурної спадщини в умовах кризи [9]. Тематичні пріоритети доктрини визначають першочергові складники, завдання та засади, що мають стати факторами порятунку культурної спадщини. Серед них окремою групою визначено об'єкти культурної спадщини: архітектурні, історичні й археологічні пам'ятки; колекції музеїв, архіви та бібліотеки; музейні предмети й витвори мистецтва; знання і традиції, історична пам'ять, усна народна творчість, ремесла, національна кухня, мистецькі центри та школи й ін. Виділимо пріоритетні завдання щодо їх збереження: запровадження єдиної системи збереження та обліку, зокрема і єдиний онлайн-реєстр державної частини Музейного фонду України та створення національного каталогу нерухомих пам'яток з онлайн-доступом і даними оцифрування (скани, фотографії, 3D-моделі, відео- й аудіоматеріали тощо). Вирішення таких серйозних завдань неможливе без складання уніфікованих інструкцій стосовно процесів і вимог до оцифрування, створення баз даних, схем мета-даних у різних сферах із наступним оцифруванням 100% одиниць Музейного фонду України, Національного архівного фонду, нерухомих пам'яток (першочергово облікової документації)

та централізованим накопиченням і збереженням оцифрованих даних. Вимогою часу залишаються й алгоритм евакуації рухомих об'єктів культурної спадщини, формування стратегічних запасів потрібних матеріалів та обладнання для евакуації і мережі облаштованих сховищ; системне документування втрат, пошкоджень і ризиків – створення звітів, універсальних протоколів, доступного інструментарію; формування єдиного реєстру втрат; системна політика щодо відстеження і повернення вивезених та викрадених культурних цінностей.

Виконання цих завдань має бути забезпечене на державному рівні низкою підрозділів культури в органах місцевого самоврядування, що дасть змогу інтегруватися культурним закладам (музеям, архівам, бібліотекам, театрам, центрам культури), реставраційним та пам'яткоохоронним інституціям, громадським організаціям, спілкам, асоціаціям, волонтерським організаціям. До того ж варто дослухатися до світової практики створення в армії спеціальних підрозділів, що здійснюватимуть захист культурної спадщини [2].

Як бачимо, технологічний тренд останнього десятиліття – дигіталізація архівних фондів, музейних та бібліотечних колекцій – перетворюється в умовах сьогодення на нагальну потребу, можливо, єдиний фактор, здатний зберегти національну культурну спадщину.

Сьогодні музейники, архівісти та бібліотекарі говорять про цифрову стратегію – план чи концепцію, яка описує механізм використання

установою цифрових технологій, платформ та інструментів досягнення своїх цілей, поліпшення враження відвідувачів і розширення сфери охоплення та впливу в цифровій сфері. Така стратегія визначає, що цифровізація передусім направлена на онлайн-присутність, тобто цифрова доступність дає змогу людям з усього світу ознайомлюватися з експонатами музеїв, архівними документами, бібліотечними ресурсами. Це, відповідно, надає науковцям можливість здійснювати свої наукові пошуки. Оцифровані колекції можуть бути інтегровані в навчальні програми університетських курсів, тобто використовуватися як навчальні матеріали. Оцифровані матеріали можуть стати основою віртуальних виставок, поширюваних через соціальні мережі. Така практика здатна в разі збільшувати аудиторію користувачів. Дигіталізація дає установам чітке розуміння того, які ресурси найзатребуваніші, які форми їх представлення користувачам є найбільш ефективними. Так, згідно із Підсумковим звітом «Цифрування та інтелектуальна власність в європейських музеях», підготовленим Робочою групою з цифровізації та прав інтелектуальної власності Мережі європейських музейних організацій і опублікованим у липні 2020 року, «понад 80% музеїв стверджували, що головною метою оцифрування своїх колекцій було покращення видимості, понад 75% музеїв назвали метою розширення доступу та освітнє використання. Понад 65% музеїв вказали, що мета оцифрування колекцій полягає в забезпеченні дослідників метаданими» [17] (рис. 2).

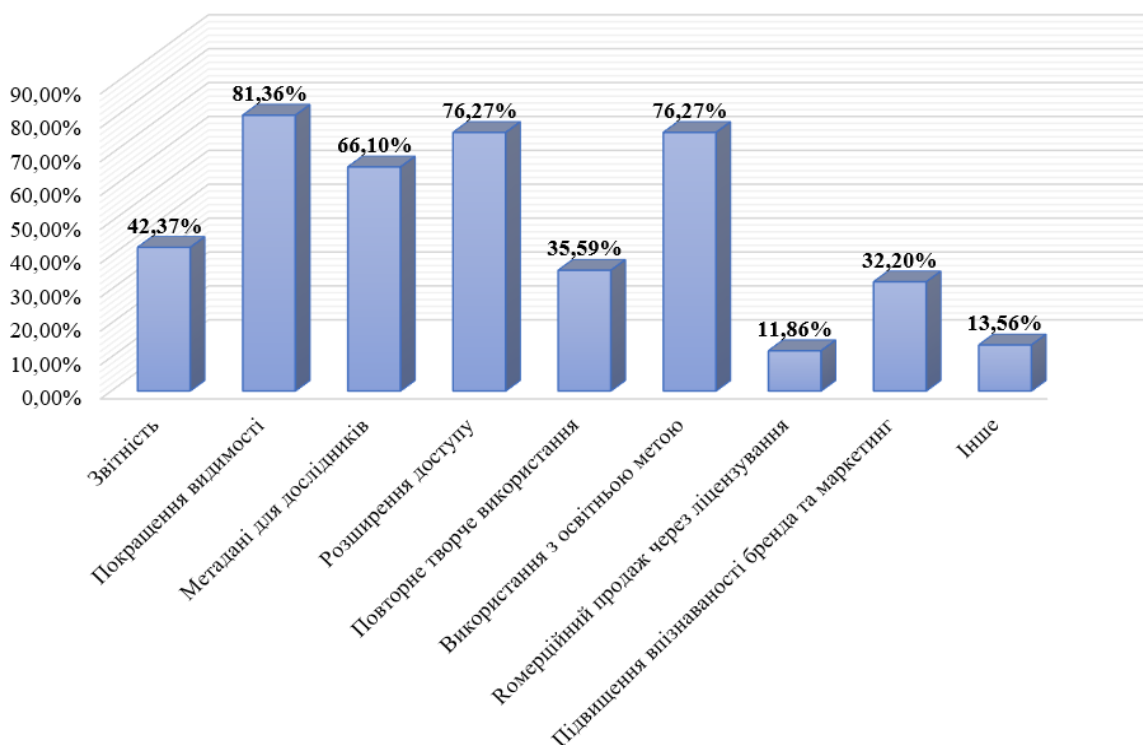

Рис. 2. Цілі оцифрування колекцій

Європейські музейники визнають, що музеї оцифрували в середньому 65% своїх колекцій, музеї природної історії відстають із середнім показником на 15%, а музеї історії та археології

оцифрували в середньому 27% своїх колекцій. Можливі причини відхилення між категоріями музеїв включають різні маркетингові стратегії, а також розмір колекції, різноманітність і тип об'єктів [17].

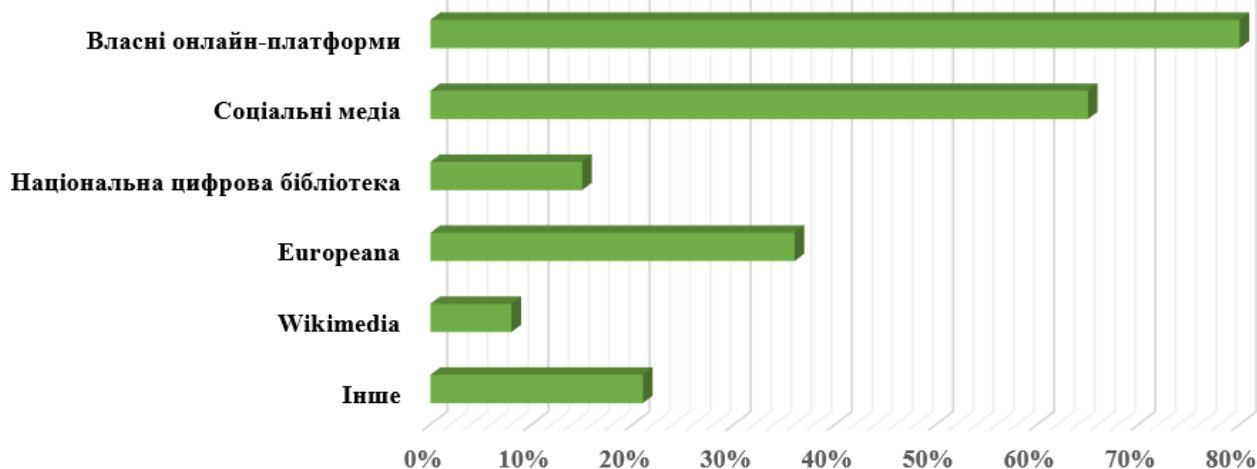

Рис. 3. Представлення оцифрованих колекцій

80% музеїв, які мають свої колекції онлайн, публікують свою цифрову колекцію на власній онлайн-платформі. Подібне відмічаємо й стосовно архівних фондів і бібліотечних колекцій. Часто вони представляють свої цифрові колекції в соціальних мережах. Понад 35% музеїв зазначили, що публікують свою цифрову колекцію на Europeana. Більшість музеїв, які мають свої колекції онлайн, публікують їх на 3–5 платформах одночасно [17] (рис. 3).

В Україні допомогу архівам і бібліотекам у модернізації фондів, щоб зробити нашу інтелектуальну спадщину доступною кожному та зберегти її для наступних поколінь, забезпечують інформаційні системи в цих галузях. Однією з них є компанія «Архівні інформаційні системи», яка з 2005 року системно працює над оцифруванням та доступністю архівних і бібліотечних колекцій, впроваджує

інформаційні технології, а також стандарти довгострокового зберігання. Компанія «Архівні інформаційні системи» забезпечує високу якість масового оцифрування, введення даних, послуг із перетворення контенту та пропонує програмні рішення для презентації контенту й автоматизації внутрішніх робочих процесів в українських архівах і бібліотеках; втілює та підтримує власні проекти з представлення колекцій онлайн [1].

Створюючи електронні ресурси, компанія не лише сприяє доступності унікальних українських документальних і книжкових зібрань, але й забезпечує збереження цих матеріалів через обмеження обігу оригіналів, постачання архівам і бібліотекам сучасного обладнання для сканування, технологій і матеріалів для реставрації та консервації фондів.

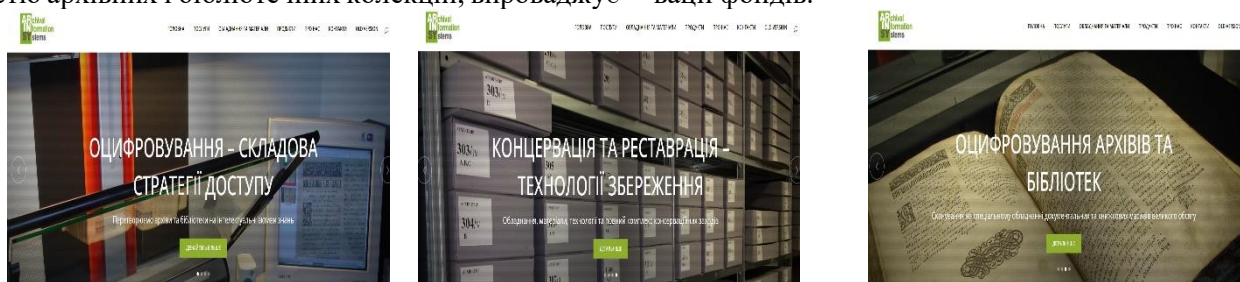

Рис. 3. «Архівні інформаційні системи»

Наукова новизна роботи полягає в розширенні уявлень про масштаби дигіталізації архівних фондів, музейних і бібліотечних колекцій, її роль у збереженні об'єктів культури. Завдяки проведеному дослідженню були представлені проекти, наукові та науково-популярні заходи, метою яких стало обговорення проблем втрати, порятунку та

захисту національної культурної спадщини України. Автори констатують, що проблеми збереження культурних цінностей, передавання, промоція та розвиток культурної спадщини в Україні сьогодні є питаннями національної безпеки.

Висновки. Отже, упровадження інформаційних технологій і масштабне оцифрування

стають для сучасних архівів, бібліотек і музеїв необхідними кроками, що забезпечать доступність, збереження та поширення знань і культурної спадщини.

Масштабне оцифрування та впровадження інформаційних технологій в архівній, музейній і бібліотечній галузях мають велике значення і забезпечують численні переваги: збереження та захист культурної спадщини (оцифровані документи, архіви та культурні реліквії стають доступними онлайн, що допомагає зберегти їх від пошкодження, втрати або зношування з часом. Це дозволяє зберегти важливу інформацію та культурну спадщину для майбутніх поколінь); зручний доступ до інформації (оцифровані архіви та бібліотечні ресурси стають доступними для користувачів з будь-якого місця, де є інтернет. Це дає змогу зручно шукати, отримувати та використовувати інформацію без необхідності відвідування фізичних архівів чи бібліотек); поширення знань та освіти (оцифровані документи та ресурси можуть бути доступні широкій аудиторії, зокрема

студентам, дослідникам, педагогам і громадськості. Це сприяє поширенню знань, забезпеченню освіти та підвищенню культурного рівня суспільства); збереження простору (цифрові архіви та бібліотеки зменшують потребу у великих просторах для зберігання документів та книг. Це особливо важливо для організацій з обмеженими ресурсами або в місцях з обмеженим простором); покращення ефективності (використання інформаційних технологій дає можливість автоматизувати процеси оцифрування, індексування та зберігання даних, що збільшує ефективність роботи архівів та бібліотек); швидкий доступ до інформації (пошук інформації в оцифрованих базах даних займає менше часу, ніж пошук у паперових архівах чи каталогах, що полегшує роботу дослідників і користувачів); забезпечення довгострокового зберігання (використання спеціальних систем зберігання даних дозволяє забезпечити довгострокове збереження цифрових архівів і ресурсів, знижуючи ризик втрати даних із часом).

Список використаних джерел

1. Архівні інформаційні системи. URL: <https://arinsky.com/about-us/> (дата звернення: 26.06.2023).
2. Британська армія набирає людей в підрозділ захисту культурної спадщини. URL: https://lb.ua/culture/2016/11/29/352073_britanskaya_armiya_nabiraet_lyudey (дата звернення: 20.05.2023).
3. Діджиталізація спадщини Курбаса: виклики та здобутки. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ys9PNNqFh0k> (дата звернення: 20.05.2023).
4. Заклади культури на лінії вогню: руйнація та відбудова. URL: <https://uccs.org.ua/2022/11/> (дата звернення: 20.05.2023).
5. Коломийські музейники працюють над оцифруванням культурної спадщини. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zPjRiThZgfU> (дата звернення: 20.05.2023).
6. Кот С. Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації. *Історико-культурний та науковий потенціал Півдня та Сходу України в умовах окупації та воєнних дій: загрози, втрати, перспективи збереження та відновлення* : м-ли Круглого столу (Київ, 12 листопада 2015 р.). Київ : Інститут історії України НАН України, 2016. 90 с.
7. Культурна спадщина в умовах збройного конфлікту URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mrKo59FSnGE> (дата звернення: 20.05.2023).
8. Лекція-розмова «Діджиталізація пам'яток». URL: https://www.youtube.com/watch?v=Z6_929ns3TU (дата звернення: 20.05.2023).
9. Міжнародний форум з безпеки культурної спадщини «Війна в Україні: битва за культуру». Штаб порятунку спадщини / Heritage Emergency Response Initiative. Results of the International Forum on Cultural Heritage Security «War in Ukraine: the Battle for Culture». URL: https://www.youtube.com/watch?v=EZ11ZEсO_УМ вільний (дата звернення: 11.04.2023).
10. Моніторинг стану об'єктів культури під час російсько-української війни (період 01.04.2022 – 31.12.2022). URL: <https://uccs.org.ua/category/novyny/page/3> (дата звернення: 20.05.2023).
11. Порятунок культурної спадщини під час надзвичайних ситуацій. Допомога та міжнародна співпраця. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mYG9b2spexс> (дата звернення: 20.05.2023).
12. Солошенко В. В. Захист культурних цінностей у період війн і збройних конфліктів. *Проблеми всесвітньої історії*. 2018. № 2 (6). С. 187–205.
13. Тур О. М., Шабуніна В. В. Війна в Україні: битва за культуру. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : м-ли Шостої Міжнародної наукової конференції (Київ, 18–20 травня 2023 р.). С. 37–39.
14. Український центр культурних досліджень. За результатами II Всеукраїнської конференції «Культурні практики установ культури під час військових дій» (4 частина). URL: <https://uccs.org.ua/novyny/za-rezultatamy-druhoi-vseukrainskoi-konferentsii-kulturni-praktyku-ustanov-kultury-pid-chas-vijskovykh-dij-4-chastyna/> (дата звернення: 23.05.2023).

15. Цифровізація у музичному мистецтві та освіті як вимога часу. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aNpdmd7np7U> (дата звернення: 20.05.2023).
16. Яковюк І. В., Анакіна Т. М. Захист культурних цінностей у випадках збройних конфліктів засобами міжнародного права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 5 (46). С. 87–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.15>.
17. Final report Digitisation and IPR in European Museums. URL: https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/Publications/NEMO_Final_Report_Digitisation_and_IPR_in_European_Museums_WG_07.2020.pdf (дата звернення: 26.05.2023).

References

1. Archival information systems. Retrieved from: <https://arinsy.com/about-us/> [in Ukrainian].
2. The British Army is recruiting for the Cultural Heritage Protection Unit. Retrieved from: https://lb.ua/culture/2016/11/29/352073_britanskaya_armiya_nabiraet_lyudey.html [in Ukrainian].
3. Digitisation of the heritage of Kurbas: challenges and achievements. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=Ys9PNNqFh0k> [in Ukrainian].
4. Cultural institutions on the line of fire: destruction and reconstruction. Retrieved from: <https://uccs.org.ua/2022/11/> [in Ukrainian].
5. Kolomyia museum workers are working on the digitization of cultural heritage. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=zPjRiThZgfU> [in Ukrainian].
6. Kot, S. (2016). Cultural values of Crimea and Donbas in conditions of war and occupation. Materials of the Round Table "Historical, Cultural and Scientific Potential of the South and East of Ukraine in the Conditions of Occupation and Military Operations: Threats, Losses, Prospects for Preservation and Restoration", Kyiv, 12.11.2015. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy [in Ukrainian].
7. Cultural heritage in the conditions of armed conflict. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=mrKo59FSnGE> [in Ukrainian].
8. Lecture-conversation "Digitalisation of monuments". Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=Z6_929ns3TU [in Ukrainian].
9. International Forum on Cultural Heritage Security "War in Ukraine: Battle for Culture". Heritage Rescue Headquarters / Heritage Emergency Response Initiative. Results of the International Forum on Cultural Heritage Security "War in Ukraine: the Battle for Culture". Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=EZ1IZEcO_YM [in Ukrainian].
10. Monitoring the condition of cultural objects during the Russian-Ukrainian war (period 01.04.2022 – 31.12.2022). Retrieved from: <https://uccs.org.ua/category/novyny/page/3> [in Ukrainian].
11. Rescue of cultural heritage during emergencies. Aid and international cooperation. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=mYG9b2spexc> [in Ukrainian].
12. Soloshenko, V. V. (2018). Protection of cultural values during wars and armed conflicts. *Problems of World History*, 2 (6), 187–205 [in Ukrainian].
13. Turm, O., Shabunina, V. (18–20.05.2023). The war in Ukraine: the battle for culture. Proceedings of the Sixth International Scientific Conference "Information, Communication and Knowledge Management in a Globalised World". Kyiv, 37–39 [in Ukrainian].
14. Ukrainian Centre for Cultural Studies. Based on the results of the second All-Ukrainian conference "Cultural practices of cultural institutions during military operations" (part 4). Retrieved from: <https://uccs.org.ua/novyny/za-rezultatamy-druhoi-vseukrainskoi-konferentsii-kulturni-praktyky-ustanov-kultury-pid-chas-vijskovykh-dij-4-chastyna/> [in Ukrainian].
15. Digitisation in musical art and education as a requirement of the time. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=aNpdmd7np7U> [in Ukrainian].
16. Yakovyuk, I. V., Anakina, T. M. (2022). Protection of cultural values in cases of armed conflicts by means of international law. *Prykarpattia Law Journal*, 5 (46), 8–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.15> [in Ukrainian].
17. Final report Digitisation and IPR in European Museums. Retrieved from: https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/Publications/NEMO_Final_Report_Digitisation_and_IPR_in_European_Museums_WG_07.2020.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції 22.06.2023
Отримано після доопрацювання 27.07.2023
Прийнято до друку 10.08.2023